

ILMIY TIBBIYOT TERMINOLOGIYASI TAHLILI

Rajab Ostonovich Bobokalonov

Buxoro davlat universiteti

r.o.bobokalonov@buxdu.uz

<https://orcid.org/0000-0001-5348-2937>

Annotatsiya: *Ilmiy tibbiy terminologiya zamonaviy tibbiyotning eng muhim jihatlaridan biridir. Bu tibbiyot xodimlariga aniq va standart tildan foydalangan holda bir-biri bilan, shuningdek, bemorlar va oilalar bilan samarali muloqot qilish imkonini beradi. Ushbu ilmiy ma'ruza tibbiyot sohasidagi ilmiy tibbiy terminologiyaning asoslari va ahamiyatini o'rganadi.*

Kalit so'zlar: *prefiks, ildiz, qo'shimcha, kardio, anatomiya, fiziologiya, patologiya, farmakologiya, aritmiya disregulyatsiya*

KIRISH

Tibbiyot terminologiyasining ta'rifi va kelib chiqishiga ko'ra - bu tibbiy sohaning shart-sharoitlari, protseduralari, davolash usullari, asboblari va boshqa jihatlarini tavsiflash uchun ishlatiladigan texnik atamalar to'plami. Ushbu atamalar odatda lotin yoki qadimgi yunon tillaridan olingan bo'lib, ular ikki ming yil oldin yunon va rim shifokorlari tomonidan yaratilgan.

Lotin tili zamonaviy tibbiyot terminologiyasining ona tili hisoblanadi. Rim shifokorlari bu tildan o'zlarining klinik kuzatishlari va tibbiy nazariyalarini tasvirlash uchun foydalanganlar. Vaqt o'tishi bilan lotin tili ingliz, nemis va fransuz kabi xalq tillari bilan almashtirildi. Biroq, barcha sog'liqni saqlash mutaxassislari uchun umumiy lug'at yaratish uchun ko'plab lotin atamalari asl yoki o'zgartirilgan shaklda saqlangan¹.

Ilmiy tibbiyot terminologiyasi muhim ahamiyatga ega, chunki u sog'liqni saqlash mutaxassislari o'rtasida to'g'ri muloqot qilish imkonini beradi. Standartlashtirilgan terminologiyadan foydalangan holda, retseptlarda yoki test natijalarini sharhlashda xatolik ehtimoli kamroq. Tibbiyot mutaxassislari tibbiy yozuvlar, protseduralar va muolajalarni ham yaxshiroq tushunishlari mumkin.

Bundan tashqari, tibbiyot mutaxassislarini tayyorlashda ilmiy tibbiy terminologiya muhim ahamiyatga ega. Standartlashtirilgan tildan foydalangan holda, tibbiyot talabalari osonroq va aniqroq o'rganishlari mumkin. Sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari umumiy atamalardan foydalangan holda xalqaro tadqiqotlar va tadqiqotlarda ham ishtirok etishlari mumkin.

ASOSIY QISM

Ilmiy tibbiyot terminologiyasi **prefikslar, ildizlar va qo'shimchalardan** tuzilgan. Prefikslar so'zning ma'nosini o'zgartirish uchun boshiga qo'shiladi. Masalan, "**gipo-**"

¹ Pascaline Faure. Des discours de la médecine multiples et variés à la langue médicale unique et universelle. ASP - La revue du GERAS, 2010, 58, pp.73-86.

prefiksi "**ostida**" degan ma'noni anglatadi, shuning uchun "**gipotenziya**" "**past qon bosimi**" degan ma'noni anglatadi.

Ildizlar so'zning yuragi bo'lib, ko'pincha bu atamada ishtirok etgan organ yoki tana tizimini ko'rsatadi. Masalan, "**kardio**" so'zi lotin tilidan "**yurak**" degan ma'noni anglatadi, shuning uchun **kardiologiya**, **kardiogramma** kabi atamalar yurakni anglatadi.

Qo'shimchalar so'z oxiriga qo'shib, so'zning ma'nosi yoki grammatik vazifasining o'zgarishini bildiradi. Masalan, **-ite** (-xit) qo'shimchasi yallig'lanishni anglatadi, shuning uchun **bronchite** (bronxit) bronxlarning yallig'lanishini anglatadi.

Ilmiy tibbiy terminologiyada ishlatiladigan atamalarning ba'zi umumiy misollari:

- Anatomiya: Inson tanasining tuzilishini o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **squelette** (skelet), **muscles** (mushaklar), **organes internes** (ichki organlar) kiradi.

- Fiziologiya: Inson tanasining faoliyatini o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **respiration** (nafas olish), **circulation sanguine** (qon aylanishi), **digestion** (hazm qilish) kiradi.

- Patologiya: kasalliklarni o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **cancer** (saraton), **diabète** (diabet), **maladie d'Alzheimer** (Altsgeymer kasalligi) kiradi.

- Farmakologiya: Dori vositalari va ulardan kasalliklarni davolashda foydalanishni o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **antibiotique** (antibiotik), **analgésique** (og'riq qoldiruvchi), **anti-inflammatoire** (yallig'lanishga qarshi) kiradi.

Bizning qiyosiy tahlilimiz turli tibbiyot mutaxassisliklari o'rtasida tibbiy atamalarni qo'llashda sezilarli farqlarni aniqladi. Misol uchun, **arythmie** (aritmia) atamasi kardiologiyada yurak urishining tartibsizligini tasvirlash uchun ishlatiladi, **dysrégulation** (disregulyatsiya) atamasi psixiatriyada g'ayritabiiy hissiyotni tartibga solishni tasvirlash uchun ishlatiladi.

Xulosa. Ilmiy tibbiy terminologiya zamonaviy tibbiyot amaliyotining muhim qismidir. Ilmiy tibbiy terminologiyani tahlil qilish tibbiy tushunchalarni tushunish va ularni klinik amaliyotda qo'llash uchun foydali usuldir. Ushbu tahlil tibbiyotning turli ixtisosliklarida qo'llaniladigan tibbiy atamalar o'rtasidagi farq va o'xshashliklarni, shuningdek, ushbu atamalarning klinik amaliyotda qo'llanilishini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Bu tibbiyot xodimlariga aniq va standart tildan foydalangan holda bir-biri bilan, shuningdek, bemorlar va oilalar bilan samarali muloqot qilish imkonini beradi. Ushbu natijalar sog'liqni saqlash xodimlari o'rtasidagi aloqani yaxshilash va bemorlarni tushunishni osonlashtirish uchun ishlatilishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Henry Gray, « Anatomy of the Human Body. Introduction » 1918. p. 53 ;
2. A. Calas, J.-F. Perrin, C. Plas et P. Vanneste, Précis de physiologie, éditions Doin, 1997.

3. Bobokalonov R. INTERPRETATION OF TERMINOLOGY AND ONOMASTICS //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 35. – №. 35.
4. Bobokalonov R. The Level of Assimilation of The Vocabulary Medical Terms //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 35. – №. 35.
5. Ostonovich R. LINGUISTS AND MEDICAL TERMINOLOGY: AN ESSENTIAL COLLABORATION //Talqin va tadqiqotlar. – 2023. – Т. 1. – №. 21.
6. Bobokalonov O. PRAGMALINGUVISTICAL STUDY OF FRENCH-UZBEK MEDICINAL PLANT TERMINOLOGY //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 31. – №. 31.
7. Bobokalonov O. LES PHYTOPHRASEOLOGISMES OU PHYTOPHRASÈMES //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 31. – №. 31.
8. Bobokalonov O. FRANSUZ ZAMONAVIY FRAZELOGIYASIDA LINGVOKULTUROLOGIK SHIFOBAXSH FITONONIMLAR //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 31. – №. 31.
9. Bobokalonov O. Текст научной работы на тему «Прагмалингвистическое изучение французско-узбекской терминологии лекарственных растений» //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.
10. Bobokalonov O. Текст научной работы на тему «Прагмалингвистическое изучение французско-узбекской терминологии лекарственных растений» //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.
11. Бобокалонов Р. О. Семантический анализ медицинских терминов //Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes. – 2022. – С. 252-254.